

DEZBATERE ȘTIINȚIFICĂ

DE

M. D. MATEI

În zilele de 7—8 aprilie 1979 s-au desfășurat la Institutul de arheologie din București lucrările dezbaterii științifice cu tema „Arheologia așezărilor rurale din secolele XII—XIV de pe teritoriul României”, în cadrul cărora s-au prezentat următoarele rapoarte și comunicări:

Mircea D. Matei: *Cercetarea arheologică a satului medieval de pe teritoriul României: realizări, sarcini, perspective*; Aristide Ștefănescu: *Cercetarea arheologică a satului medieval din Țara Românească*; Rodica Popovici-Baltă: *Cercetări arheologice privind satul medieval din Moldova*; Ștefan Matei și Petre Iambor: *Așezări rurale întărite în secolele X—XIV pe teritoriul Transilvaniei*; Radu Popa: *Probleme de metodologie a cercetării arheologice a satului medieval*; Ștefan Olteanu: *Arheologia și studiul structurilor medievale timpurii ale satului românesc*; Alexandru Rădulescu: *Sugestii metodologice izvorâte din cercetările de la Udești-Suceava*; Nicolae Constantinescu: *Civilizația rurală și civilizația urbană la începutul vieții medievale românești*; Vasile Neamțu, Eugenia Neamțu, Stela Cheptea: *Considerații privind unele implicații ale procesului de urbanizare a așezării de la Baia, în secolul al XIV-lea*; Panait I. Panait: *Evoluția demografică a așezărilor rurale din Muntenia*; Thomas Năgler: *Contribuția colonizării germane la pătrunderea civilizației urbane în mediul rural*; Emil I. Emandi: *Realități demografice pe teritoriul nordului Moldovei*.

Pornindu-se de la realitatea că, de aproape două decenii, cercetarea arheologică a satului medieval a căpătat, în țara noastră, un loc tot mai important în preocupările stăruitoare ale specialiștilor, s-a urmărit ca dezbateră să prilejuiască atât o trecere în revistă a rezultatelor obținute până acum, cât și formularea unor criterii și principii care să guverneze cercetările viitoare, astfel încât să se evite, pe cât posibil, în viitor efectuarea unor cercetări de folos redus pentru cunoașterea realităților lumii rurale medievale românești. S-a evidențiat, astfel, că până în momentul de față numărul satelor medievale cercetate exhaustiv este încă extrem de redus (Coconi și Măicănești-Străulești, ambele în Muntenia), accentul punându-se pe cercetarea doar parțială a unor astfel de așezări, în cadrul unor unități geografice distincte, care au stat la baza unor organizări politice românești din evul mediu: „șări” (Maramureșul, Hațegul), văi de riuri (Argeșul, Moldova, Colentina) sau bazine de ape (Șomuzurile).

Analiza situației semnalate a condus, în chip firesc, la concluzia că se impune, ca o sarcină prioritară a perioadei imediat următoare, creșterea substanțială a numărului satelor medievale care ar urma să fie cercetate exhaustiv, tot așa cum este necesar ca în cazul așezărilor ce urmează

a fi cercetate numai parțial să se abordeze concomitent toate părțile componente ale unor astfel de comunități: vatra locuită, necropolele aferente așezărilor, locașurile de cult etc., cu scopul cunoașterii cât mai aprofundate a tuturor aspectelor vieții materiale și spirituale a comunităților rurale românești medievale.

De o deosebită atenție s-a bucurat, în cadrul dezbaterii, problema realităților demografice ale teritoriului extracarpatic al țării noastre, în lungul secolelor XII—XIII și în primele decenii ale secolului al XIV-lea. Observându-se că cercetările de pînă acum nu au cuprins în egală măsură întreg acest teritoriu, s-a pus pe seama acestei situații faptul că, în etapa actuală a documentării, pe harta locuirii românești din perioada arătată apar anume „pete albe”, recomandindu-se intensificarea cercetărilor de teren anume în zonele a căror cunoaștere apare deficitară. Chiar dacă nu se poate contesta că ultimele valuri de migratori (și mai ales invazia mongolilor) i-au putut obliga pe românii ce locuiau în zone „deschise” (estul Munteniei, regiunile centrală și sudică ale Moldovei) să-și caute refugiu temporar în zone mai retrase și mai bine apărate, intensificarea cercetărilor în zonele în care apar astfel de „pete albe” se impune cu prioritate absolută, numai ele putînd furniza date sigure cu privire la densitatea reală a locuirii omenesci în perioada și regiunile arătate.

Concomitent cu problemele ținînd de domeniul evoluției istorice — privită sub raport topografic, demografic, economic și social — a satului medieval, de o atenție specială s-a bucurat în cadrul dezbaterii necesitatea adoptării unei terminologii științifice care să corespundă cadrului etnocultural sud- și est-carpatic în secolele X—XIV. Discuția a fost impusă de observația că, în anumite studii de specialitate, se utilizează conceptul de *cultură* pentru definirea unor *aspecte* regionale ale culturii materiale a românilor din perioada de pînă la constituirea statelor feudale de sine stătătoare Țara Românească și Moldova. Utilizarea nepotrivită a conceptelor arătate a putut da naștere impresiei, prin nimic justificate, că poporul român a avut o cultură materială lipsită de unitate chiar în veacurile evului mediu. În realitate, nu este și nu poate fi vorba decît de existența unor particularități zonale, determinate de împrejurările istorice concrete în care s-au dezvoltat, la începuturile evului mediu, regiunile istorice românești, particularități care nu au putut afecta unitatea culturii materiale și spirituale care a individualizat și particularizat poporul român în această parte a Europei. În consecință, se impune folosirea consecventă a unei terminologii științifice capabile să elimine orice confuzie în problema atît de importantă a unității culturii noastre materiale în veacurile amintite.

Legată nemijlocit de această problemă, s-a dezbătut și aceea a raporturilor dintre sat și oraș la începutul evului mediu românesc. Evidențiindu-se legătura organică firească dintre civilizația lumii rurale și cea a orașelor, în cadrul discuțiilor s-a subliniat și faptul că apariția orașelor medievale românești și, mai ales, continua întărire a acestora pe multiple planuri a avut drept una din cele mai importante consecințe exercitarea de către orașe a unui rol nivelator, în sens pozitiv, al culturii materiale românești medievale, variantele locale sau aspectele regionale dispărînd pînă la nivelul lipsei de semnificație.

Încercînd formularea unei aprecieri de ansamblu a dezbaterii științifice în centrul căreia s-a aflat satul medieval de pe teritoriul României în secolele XII—XIV, la cercetarea căruia arheologia este chemată să-și aducă o contribuție însemnată, criteriul decisiv trebuie să-l constituie acordul exprimat în unanimitate, indiferent care din problemele amintite mai sus prilejuia intervențiile, asupra oportunității organizării ei într-un moment în care arheologia satului medieval românesc simțea nevoia stabilirii nu atât a unor obiective largi, cît, mai ales, a unor norme interne și a unor principii de colaborare interdisciplinară în măsură să-i sporească eficiența.

DÉBAT SCIENTIFIQUE

RÉSUMÉ

L'Institut d'archéologie de Bucarest a organisé, les 7—8 avril 1979, le débat scientifique « L'archéologie des sites ruraux des XIIe—XIVe siècles en Roumanie ». Les rapports et les communications présentés (qui seront publiés dans les prochains numéros des « Studii și cercetări de istorie veche și arheologie ») ont abordé, comme les discussions également, en premier lieu des problèmes de méthodologie de la recherche. En même temps, on a accordé une attention particulière aux divers aspects de l'histoire du village médiéval, dont l'étude plus approfondie est possible grâce surtout à l'appui des sources archéologiques : structures internes des villages (concernant plus spécialement la période des XIIe—XIIIe siècles, qui ne bénéficie pas de sources écrites), les relations économiques des villes médiévales avec leur proche hinterland, l'évolution typologique des villages médiévaux roumains, etc. Enfin, un dernier problème amplement discuté : l'adoption d'une terminologie scientifique capable d'exprimer dans les meilleures conditions les réalités culturelles du monde médiéval roumain, et qui puisse mettre en évidence l'unité de la culture matérielle et spirituelle du peuple roumain pendant le moyen-âge.

